

Pojęcia kluczowe: *mediacje, dane osobowe, RODO, procedury*

Dobrosława Tomzik

Mediacje w sprawie o ochronę danych osobowych

ABSTRAKT

Zgodnie z tematem pracy analizie poddano przepisy prawa cywilnego, karnego i administracyjnego w odniesieniu do potencjalnej możliwości poddania sporów wynikających z naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych pod mediacje.

Artykuł dotyczy szerokiego zagadnienia wykorzystania mediacji w sprawach o ochronę danych osobowych, gdyż dane osobowe i ich ochrona (w tym także w sprawach o naruszenia przepisów o ich ochronie) stanowią przykład zagadnienia interdyscyplinarnego pomiędzy różnymi gałęziami prawa, zaś sama mediacja także nie jest instytucją jednorodnie ukształtowaną w polskim systemie prawnym.

W niniejszym opracowaniu autorka dostrzega, że prace naukowe analizują przepisy o mediacji z zakresu prawa cywilnego¹, karnego², ale i coraz częściej z zakresu prawa administracyjnego³. Szczególnie istotnym zagadnieniem jest możliwość mediowania *stricte* w sprawach z zakresu ochrony danych osobowych w odniesieniu do spraw administracyjnych, w tym zastosowania przez Prezesa UODO innych środków, aniżeli kary finansowe, które są najbardziej dotkliwe dla uczestników obrotu prawnego. W doktrynie wskazuje się, że niekoniecznie jest „wina” podmiotów, a tego, że mamy do czynienia ze zbyt nieostryimi wymogami RODO, błędnymi interpretacjami oraz biurokratyzacją RODO, które bardzo często prowadzą albo do rekomendacji sprzecznych z interesami organizacji, albo do poświęcenia zbyt dużego wysiłku na sprawy nieistotne. To daje pole do stosowania mediacji także w sprawach o ochronę danych osobowych. A z punktu widzenia

1 Szerzej na temat mediacji cywilnych np. P. Fik, *Mediacja cywilna* (w:) *Mediacja w praktyce mediatora i pełnomocnika*, red. C. Rogula, A. Zemke-Górecka, Warszawa 2021 s. 369–378.

2 Szerzej na temat mediacji karnych np.: P. Zięba, *Mediacja w postępowaniu karnym i sprawach dotyczących nieletnich* (w:) *Mediacja...*, s. 355–268.

3 Szerzej na temat mediacji administracyjnych: K. Wojciechowska, *Mediacja administracyjna i sadowoadministracyjna* (w:) *Mediacja...*, s. 379–398. O relacji pomiędzy normami z tego zakresu w prawie administracyjnym a prawem cywilnym w odniesieniu do naruszeń przepisów o ochronie danych osobowych – M. Szwał, *Związanie sądu powszechnego decyzją Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych o stwierdzeniu naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych*, MOP 2019/22, s. 80.

praktyki tak mediacyjnej, inspektorów ochrony danych osobowych, jak i pełnomocników, stanowi to ciekawe i nietuzinkowe rozwiązanie, w szczególności wobec wysokich kar administracyjnych, jakie nakładane mogą być na podmioty wskazane w art. 101, 102 ustawy o ochronie danych osobowych⁴, czy wysokich roszczeń o charakterze odszkodowawczych podmiotów przetwarzających. Skoro zatem możliwa jest komplementarna⁵ ochrona w zakresie ochrony danych osobowych w zakresie prawa karnego, cywilnego i administracyjnego, to pierwszą nasuwającą się myślą prawnika powinna być możliwość kompleksowego podejścia do problematyki polubownego rozwiązania sporu z niej wynikającego, w szczególności, iż prawodawca europejski sam w art. 79 RODO⁶ wskazuje na „pozasądowe” możliwości *stricte* w odniesieniu do spraw cywilnych⁷.

I. WPROWADZENIE

O ile mediacje nie są instytucją nową⁸, wszak nawet w czasach starożytnych mieliśmy z nimi do czynienia⁹ (wzmiankowano nawet w Biblii¹⁰), o tyle dane osobowe stanowią dosyć młodą dziedzinę prawa.

W doktrynie podaje się, iż mediacja (z łac. *mediare* – pośredniczyć w sporze)¹¹ to alternatywny dla tradycyjnego postępowania sądowego sposób rozwiązywania

4 Ustawa z 10.05.2018 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1781). Jak wskazuje K. Kloc (w:) *Ochrona danych osobowych przewodnik po ustawie i RODO ze wzorami*, red. M. Gawrońskiego, Warszawa 2021, s. 467: „Nowa ustawa o ochronie danych osobowych nie ułatwia trudnego zadania zachowania zgodności z RODO, bo też nie jest to jej celem. Ustawa ma charakter techniczny i wykonawczy”.

5 Tak W. Lamik, *Zasada odpowiedzialności odszkodowawczej administratora i podmiotu przetwarzającego na gruncie ogólnego rozporządzenia o ochronie danych (RODO)*, PNT 2023/2, s. 22.

6 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), Dz.U. UE L z 2016 r. nr 119 poz. 1, dalej: RODO.

7 „Zawarte w ust. 1 komentowanego artykułu zastrzeżenie «bez uszczerbku dla dostępnych administracyjnych lub pozasądowych środków ochrony prawnej, w tym prawa do wniesienia skargi do organu nadzorczego» oznacza, że osoba, której dane dotyczą, może skorzystać z omawianego uprawnienia niezależnie od korzystania z innych środków przewidzianych prawem, w tym również ze skargi do organu nadzorczego” – P. Fajgielski, *Komentarz do rozporządzenia nr 2016/679 w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)* (w:) *Ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, Warszawa 2022, LEX/el.

8 M. Rol, *Mediacja jako alternatywny sposób rozwiązywania sporów na tle stosowania prawa – wybrane zagadnienia*, ADR 2019/2, s. 62.

9 M. Bialecki, *Mediacja w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012, s. 20.

10 „Jest jeden Bóg i jeden mediator (pośrednik) między Bogiem, a człowiekiem o imieniu Jezus” – tak M. Bobrowicz, *Mediacja. Jestem za*, Warszawa 2008, s. 17, błędnie odnotowując, iż cytat ten znajduje się w Ewangelii Mateusza, podczas gdy słowa te znajdują się w I liście do Tymoteusza 1Tm 2,5 – źródło: Biblia Tysiąclecia: www.biblia.deon.pl/rozdzial.php?id=1014#W5 (dostęp: 10.02.2024 r.).

11 L. Indan-Pykno, M. Indan-Pykno, *Metodyka pracy i odpowiedzialność zawodowa mediatora w postępowaniu mediacyjnym*, Warszawa 2022, LEX/el.

sporów i konfliktów¹² (ADR – Alternative Dispute Resolution)¹³. Za mediację uznaje się dobrowolne porozumienie pomiędzy stronami w celu osiągnięcia konsensusu oraz naprawienia wyrządzonych szkód materialnych i moralnych¹⁴.

Ochrona danych osobowych dotyczy wszystkich operacji na danych osobowych rozumianych jako informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej (art. 4 pkt 1 RODO), czyli zarówno dane wrażliwe, których pozyskanie może spowodować poważną szkodę (np. dane do autoryzacji płatności kartą, dane o poglądach politycznych, preferencjach seksualnych, stanie zdrowia), jak i dane, które wykorzystujemy na co dzień (imię i nazwisko, dane kontaktowe), a nawet informacje publicznie dostępne (np. nasze dane rejestrowe, gdy prowadzimy działalność gospodarczą, profile w *social media*)¹⁵.

Z ochroną danych osobowych *sensu stricto* w sferze prawa unijnego mamy do czynienia od czasu dyrektywy z 1995 r. (Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 24.10.1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych oraz swobodnego przepływu tych danych (Dz.Urz. WE L 281 z 23.11.1995 r., tłumaczenie na język polski), która poprzedzała stosowanie obecnych rozwiązań, a zatem do 25.05.2018 r., od kiedy zaczęło powszechnie obowiązywać i być stosowanym RODO. Niemniej pierwsze wzmianki o ochronie danych osobowych w prawie międzynarodowym znajdują się w rezolucji ONZ 34/169 z 1979 r. „Kodeks Postępowania Funkcjonariuszy Porządku Prawnego”, w której to poruszono (w wąskim zakresie) w art. IV zagadnienia dotyczące problematyki ochrony danych osobowych. Następnie – w Rekomendacji Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) z 23.09.1980 r. w sprawie wytycznych dotyczących ochrony prywatności i przekazywania danych osobowych pomiędzy krajami, Konwencji Nr 108 Rady Europy z 1981 r. o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych, sporządzonej w Strasburgu dnia 28.01.1981 r. (Dz.U. z 2003 r. nr 3 poz. 25) i rezolucji 45/95 Zgromadzenia Ogólnego ONZ z 26.06.1985 r.¹⁶

Celem wprowadzenia tychże przepisów jest dbanie o interesy osób prywatnych, partykularny interes. Niemniej zważyć należy, iż ustawodawca do ochrony tychże interesów powołuje organy publiczne oraz sądy powszechne. Nasuwa się zatem pytanie, czy w ogóle może być mowa o zastosowaniu pozasądowych metod rozpoznawania sporów, jak mediacje czy sądownictwo polubowne w aspekcie ochrony danych osobowych.

12 A. Dragon, *Proces mediacji. Typologia uczestników i szanse porozumienia*, RPEiS 2016/3, s. 239.

13 L. Indan-Pykno, M. Indan-Pykno, *Metodyka pracy...*

14 A. Dragon, *Mediacja jako alternatywna metoda rozwiązywania sporów – przypadek czy konieczność*, EP 2012/1, s. 10.

15 P. Mielniczek, *Wnioski z kilku lat stosowania RODO – czy prywatność i dane można chronić lepiej?*, MOP 2023/2, s. 88.

16 Źródło: www.archiwum.giodo.gov.pl/pl/536 (dostęp: 11.02.2024 r.); O mediacji w aspekcie międzynarodowym szerzej C. Rogula, *Mediacja w prawie międzynarodowym i Unii Europejskiej* (w:) C. Rogula, A. Zemke-Górecka, *Mediacja...*, s. 29 i n.; M. Czerniawski, K. Wygoda, *Prawo do ochrony danych osobowych jako prawo podstawowe (Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, europejskie prawo pierwotne i wtórne, Konstytucja RP)* (w:) *Meritum Ochrona Danych osobowych*, red. nauk. D. Lubasz, Warszawa 2020, s. 28–65.

W obecnym opracowaniu uwaga skupiona zostanie na przepisach dotyczących mediacji w zakresie polskiego prawa w odniesieniu do ochrony danych osobowych.

II. MEDIACJE CYWILNE A OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH

Na drodze cywilnoprawnej mediacje zostały wprowadzone do polskiego procesu cywilnego ustawą z 28.07.2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹⁷. Postępowanie mediacyjne może się toczyć w sprawach cywilnych zdatnych mediacyjnie¹⁸, a zatem takich, których charakter zezwala na zawarcie ugody i w których zawarcie ugody jest prawnie dopuszczalne. Niemożliwość samodzielnego dysponowania uprawnieniami przez strony stosunków prawnych może wynikać z prawa materialnego (np. w sprawach o rozwód, separację, unieważnienie małżeństwa lub dotyczących ustalenia pochodzenia dziecka) bądź z wyraźnych ograniczeń prawa procesowego (np. w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych – art. 47712)¹⁹. W odniesieniu do spraw o ochronę danych osobowych kluczowy dla oceny, czy możliwe jest zastosowanie przepisów o mediacji w sprawach o ochronę danych osobowych, jest art. 100 ustawy o ochronie danych osobowych, zgodnie z którym: „Do postępowania w sprawie o roszczenie z tytułu naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych, o których mowa w art. 79 i art. 82 rozporządzenia 2016/679, w zakresie nieuregulowanym niniejszą ustawą stosuje się przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego”. W doktrynie²⁰ stanowczo podkreśla się, iż przepisy Kodeksu postępowania cywilnego powinny być stosowane wprost, a zatem odpowiedź, czy możliwe jest przeprowadzenie mediacji cywilnej w sprawie o ochronę danych osobowych, jest twierdząca. Co zaś będzie przedmiotem mediacji w sprawie cywilnej o ochronę danych osobowych? W ocenie autorki naruszenie i wysokość odszkodowania, wszak Prawo do ochrony danych osobowych można zatem zdefiniować podobnie jak prawo do prywatności – jako **prawo do ochrony prawnej od ingerencji w dane osobowe w zakresie, w jakim ma ono większe znaczenie od innych praw i uzasadnionych interesów pozostających z nim w konflikcie**²¹, a zatem może być ono dobrem osobistym i w tym zakresie także działać może art. 24 k.c. Niemniej istotny jest tutaj art. 82 RODO, gdyż stanowi on komplementarne

17 D. Tomzik, *Mediacje z polecenia sądu a szczególna forma czynności prawnych – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, „Palestra” 2019/11–12, s. 274.

18 Szerzej na ten temat D. Tomzik, *Zdatność mediacyjna* (w:) C. Rogula, A. Zemke-Górecka, *Mediacja...*, s. 191–196.

19 *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Warszawa 2016, LEX/el., art. 183 (1).

20 N. Zawadzka (w:) *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, red. D. Lubasz, Warszawa 2019, LEX/el., art. 100.

21 P. Mielniczek, *Wnioski...*, s. 86.

narzędzie ochrony danych obok administracyjnych kar pieniężnych oraz sankcji karnych²².

Kto miałby mediuować? Administrator, podmiot przetwarzający oraz strona, której dane osobowe zostały naruszone. A zatem jednoznacznie możliwe jest przeprowadzenie mediacji cywilnej, wedle zasad ujętych w k.p.c. mediacji w sprawie o ochronę danych osobowych. Niemniej warto wskazać, iż R. Strugała²³ podnosi, że nie każdy przypadek nieprawidłowego przetwarzania danych osobowych (naruszenia RODO) może być kwalifikowany jako naruszenie dobra osobistego osoby, której dane dotyczą. W większości przypadków jednak są to tożsame pojęcia, jednakże reżim ochrony jest inny. Są to jednak sprawy cywilne w rozumieniu art. 1 k.p.c. i brak przy tym ustawowego wyłączenia w dziedzinie mediacji.

III. MEDIACJE KARNE A OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH

Choć mediacje w sprawach karnych uregulowane są w zakresie postępowania jurysdykcyjnego o przestępstwa, w przypadku nieletnich oraz w przypadku skazanych penitencjarnych²⁴, to na potrzeby niniejszego opracowania skupić uwagę można na mediacji, gdzie oskarżonym (także podejrzanym²⁵) byłby administrator czy też podmiot przetwarzający dane (w domyśle – konkretna osoba fizyczna!), zaś pokrzywdzonym osoba, podmiot, na szkodę której/którego popełniono przestępstwo związane z ochroną danych osobowych. Dlatego też zasadne jest analizowanie problemu z punktu widzenia wyłącznie Kodeksu postępowania karnego. W ocenie autorki sporym niedopatrzeniem ze strony ustawodawcy polskiego jest brak odpowiedzialności podmiotów zbiorowych²⁶ w odniesieniu do odpowiedzialności dotyczących przepisów o ochronie danych osobowych. Za przestępstwo związane z ochroną danych osobowych winniśmy uznać nie tylko te uregulowane w ustawie o ochronie danych osobowych z 10.05.2018 r., ale i np. art. 267 k.k., czy te wskazane w art. 444 i n. (w określonym zakresie) ustawy z 12.07.2024 r. Prawo komunikacji elektronicznej²⁷.

22 W. Lamik, *Zasada...*, s. 22.

23 R. Strugała, *RODO a odpowiedzialność odszkodowawcza. Podstawowe problemy odpowiedzialności za szkodę spowodowaną nieprawidłowym przetwarzaniem danych osobowych*, MOP 2018/17, s. 921.

24 K. Mach, *Pokrzywdzony jako uczestnik mediacji*, ADR 2021/4, s. 5.

25 Zmiana wprowadzająca przepis art. 23a k.p.k. odnoszącego się do wszystkich etapów postępowania przygotowawczego nastąpiła ustawą z 10.01.2003 r. o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. nr 17 poz. 155). W konsekwencji powyższych nowelizacji mediacja może być prowadzona na każdym etapie postępowania sądowego.

26 Brak odniesienia w katalogu zamkniętym wyrażonym w art. 16 ustawy z 28.10.2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 659).

27 Dz.U. z 2024 r. poz. 1221.

Mediacja w prawie karnym ma inny cel oraz skutek aniżeli w prawie cywilnym²⁸. Uгода w mediacji karnej nie będzie wprost determinowała treści orzeczenia w dziedzinie np. uniewinnienia, gdyż taką decyzję może podjąć jedynie sąd po rozważeniu materiału dowodowego, ale może mieć wpływ na jego treść w zakresie np. warunkowego umorzenia postępowania czy zakresu środków karnych, czy środków kompensacyjnych²⁹. Wśród spraw karnych należy wskazać również te, gdzie mediacja nie może znaleźć zastosowania. Sprawy te dotyczą w szczególności przestępstw godzących w dobra w dużej mierze o charakterze abstrakcyjnym, gdzie nie można wskazać konkretnego pokrzywdzonego. Przestępstwa te charakteryzuje brak osoby pokrzywdzonej, z którą można przeprowadzić mediację, lub znaczna liczba osób pokrzywdzonych, co utrudnia bądź uniemożliwia przeprowadzenie mediacji³⁰. Odnosząc te rozważania do ochrony danych osobowych, zauważyć można, iż jednym z wymogów stawianych przez RODO jest przetwarzanie w sposób zapewniający odpowiednie bezpieczeństwo danych osobowych, w tym ochronę przed naruszeniami. W nauce prawa wskazuje się, że ochrona danych osobowych polega na wyznaczeniu sfery, od kiedy dozwolone, a od kiedy zabronione jest ich przetwarzanie³¹. Co niezwykle ciekawe, samo rozporządzenie RODO nie wskazuje wprost na konieczność wprowadzenia odpowiedzialności karnej za naruszenie przepisów dotyczących ochrony danych osobowych³², dając przy tym państwom członkowskim swobodę w ich wprowadzaniu w życie. J. Łuczak-Tarka za art. 84 ust. 1 RODO oraz motywem 149 preambuły RODO wskazuje wyraźnie, iż do decyzji państw członkowskich należy katalog sankcji, które muszą być przyjęte w granicach RODO, zaś każda zmiana musi być notyfikowana organom unijnym³³. Ustawodawca polski wykorzystał taką możliwość i od czasu wejścia w życie ustawy o ochronie danych osobowych z 10.05.2018 r. powstały nowe przepisy – art. 107 oraz 108 regulujące kwestie odpowiedzialności. Stanowią one odpowiedniki dwóch typów przestępstw z ustawy z 1997 r. (art. 49 oraz 54a danej ustawy)³⁴. Przestępstwo z art. 107 ustawy o ochronie danych osobowych z 2018 r. ma charakter powszechny. Sprawcą tego typu czynu zabronionego – jeśli chodzi o niedopuszczalne przetwarzanie danych osobowych – może być każdy człowiek, natomiast jeśli chodzi

28 A. Siedlecka-Andrychowicz, *Mediacja w sprawach karnych (w:) Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, Warszawa 2009, s. 203.

29 K. Mach, *Pokrzywdzony...*, s. 5.

30 K. Mach, *Pokrzywdzony...*, s. 5.

31 G. Szpor, *Publicznoprawna ochrona danych osobowych*, PUG 1999/12, s. 4.

32 M. Zimna, *Odpowiedzialność karna za naruszenie ochrony danych osobowych*, „Prokuratura i Prawo” 2020/1, s. 57.

33 J. Łuczak-Tarka, *Odpowiedzialność karna (w:) Meritum. Ochrona danych osobowych*, red. nauk. D. Lubasz, Warszawa 2020, s. 540.

34 A. Błachnio-Parzych, *Przepisy karne w ustawie z 10.5.2018 r. o ochronie danych osobowych*, MOP 2018/22, s. 10019.

o przetwarzanie danych przez osobę nieuprawnioną – każdy człowiek, z wyjątkiem oczywiście osoby, która jest uprawniona do przetwarzania danych w konkretnym przypadku³⁵.

Zagrożenia karne w tych sprawach nie stanowią wskazanych wyżej niemożliwych do przeprowadzenia mediacji. A zatem są to sprawy zdadne mediacyjnie. Podobnie z art. 267 k.k., czy odpowiedzialnością z ustawy Prawo komunikacji elektronicznej. Niemniej należy każdorazowo rozważyć w tego typu sprawach interes pokrzywdzonego, a także uwzględnić ewentualny wpływ osiągniętego w trakcie mediacji porozumienia i ugody na sposób zakończenia postępowania i treść orzeczenia³⁶. Zważyć należy, iż możliwe szybsze i bardziej skuteczne dochodzenie roszczenia może zostać zastosowane na drodze karnej także w drodze mediacji.

IV. MEDIACJE ADMINISTRACYJNE A OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH

Mediacja w postępowaniu administracyjnym jest swoistym *novum*³⁷, gdyż przepisy wprowadzono 1.06.2017 r. do Kodeksu postępowania administracyjnego w rozdziale 5a³⁸. Wcześniej istniały jedynie mediacje sądoadministracyjne, niemniej nie miały one za dużo wspólnego z osobą bezstronną, spoza organów, a przy tym nie można było transponować tych przepisów do postępowania administracyjnego przed organami administracji publicznej. W odróżnieniu od postępowania cywilnego czy karnego, w przypadku postępowania administracyjnego celem jest wyjaśnienie i rozważenie okoliczności faktycznych i prawnych, ustaleń w granicach prawa³⁹. Instytucja ta **może mieć zastosowanie w sprawach, w których organ korzysta z władzy dyskrecyjnej⁴⁰, a determinuje jej zdatność mediacyjną przesłanka wskazana wprost w k.p.a. – charakter sprawy i doktrynalna jej zawisłość⁴¹. Pojęcie charakteru sprawy jest niedookreślonym, potrzebującym każdorazowego ustalenia w każdej sprawie, czy jest ona zdтна mediacyjnie⁴². A. Bródka⁴³ wskazuje, iż przykładowo istnieje możliwość prowadzenia mediacji w sprawach z zakresu prawa budowlanego, prawa**

35 P. Poniatowski, *Niedopuszczalne lub nieuprawnione przetwarzanie danych osobowych – aspekty prawnokarne*, „Prokuratura i Prawo” 2021/10, s. 62.

36 J. Kosonoga (w:) *Kodeks postępowania karnego*, t. 1, *Komentarz do art. 1–166*, red. R. A. Stefański, S. Zablocki, Lex/el. 2017, art. 23a.

37 A. Kordik, *Mediacja w postępowaniu administracyjnym – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, ADR 2019/3, s. 59.

38 M. Haczkowska, *Budowanie bezpieczeństwa w mediacji*, ADR 2020/1, s. 11.

39 M. Haczkowska, *Budowanie...*, s. 18; A. Szpor, *Mediacja w prawie administracyjnym (w:) Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, s. 403 i n.

40 M. Wilbrandt-Gotowicz (w:) M. Jaśkowska, A. Wróbel, M. Wilbrandt-Gotowicz, *Komentarz aktualizowany do kodeksu postępowania administracyjnego*, Lex/el 2023, art. 96a.

41 Szerzej na ten temat A. Bródka, *Dopuszczalność oraz zakres prowadzenia mediacji w postępowaniu administracyjnym*, ADR 2020/1, s. 25–26.

42 M. Wilbrandt-Gotowicz, M. Jaśkowska, A. Wróbel, M. Wilbrandt-Gotowicz, *Komentarz...*, za: B. Adamiak (w:) B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2021.

43 A. Bródka, *Dopuszczalność...*, s. 25.

wodnego, teleinformatycznego czy jakiegokolwiek innej dziedziny życia objętej władczą ingerencją administracji publicznej.

B. Adamiak wskazuje także, iż w przeciwieństwie do mediacji karnych czy cywilnych mediacja administracyjna nie jest ograniczona do spraw sporu pomiędzy stronami, a także obejmuje sprawy, gdzie występuje sprzeczność między interesem indywidualnym a publicznym czy społecznym⁴⁴.

W uzasadnieniu rządowego projektu z.k.p.a.2017 (VIII kadencja, druk sejm. nr 1183⁴⁵) wskazano, iż mediacja może mieć istotne zastosowanie:

1. w sprawach, w których występuje wielość stron;
2. w sprawach, w których może być zawarta ugoda;
3. w sprawach, w których organ ma zamiar wydać decyzję na niekorzyść adresata i może się spodziewać odwołania oraz
4. w sprawach, w których wniesiony został środek odwoławczy od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji.

Kiedy przeniesiemy rozważania na grunt prawa ochrony danych osobowych, konstatacja pierwotna będzie, że postępowanie to może spełniać wymogi wskazane przez projektodawcę. Stronie poszkodowanej naruszeniami z zakresu ochrony danych osobowych przysługuje ochrona w ramach reżimu administracyjnoprawnego. W tym przypadku skargi do Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, który rozpatruje skargę zgodnie z art. 77 ust. 1 RODO, a którą to strona składa zarówno w przypadku działania, jak i zaniechania, które skutkowało naruszeniem przetwarzania danych osobowych. Postępowanie to, zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie danych osobowych, jest postępowaniem administracyjnym, do którego znajdują zastosowanie przepisy k.p.a.⁴⁶, z wyłączeniami w zakresie administracyjnych kar pieniężnych.

Kolejno warto rozważyć, czy administracyjna kara pieniężna, która jest skutkiem naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych, ma charakter decyzji związanej, czy uznaniowej, charakter sporny i czy występują przesłanki do zastosowania instytucji mediacji w tym zakresie.

„W przypadku decyzji uznaniowej jest ona podejmowana przez organ w ramach tzw. uznania administracyjnego. **Oznacza to, że organ administracyjny może podjąć w sprawie rozstrzygnięcie, ale nie ma nakazu ustalenia określonej jego treści.** W przypadku decyzji uznaniowej jest ona podejmowana przez organ w ramach tzw. uznania administracyjnego. Oznacza to, że organ administracyjny może podjąć w sprawie rozstrzygnięcie, ale nie ma nakazu ustalenia określonej jego treści. W konsekwencji może przyznać wnioskowane świadczenie lub odmówić jego przyznania czy też przyznać je w innym rozmiarze. Element uznaniowości nie świadczy o tym, że decyzja

44 B. Adamiak (w:) B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks...*

45 Uzasadnienie projektu z.k.p.a.2017, VIII kadencja, druk sejm. nr 1183, s. 36.

46 M. Szwał, *Związanie...*, s. 81.

polega na dowolności działania organu⁴⁷. **Bez wątpienia przepisy o karach ujęte w ustawie i w RODO mają właśnie taki charakter. Wszak zgodnie z art. 83 ust. 2 RODO „Administracyjne kary pieniężne nakłada się, zależnie od okoliczności każdego indywidualnego przypadku, oprócz lub zamiast środków, o których mowa w art. 58 ust. 2 lit. a)-h) oraz j). Środkami wskazanymi w art. 58 ust. 2 RODO są uprawnienia nadzorcze lub też „uprawnienia naprawcze” (ang. *corrective powers*), które przybierają postać ostrzeżeń, upomnień, nakazów, zakazów i kar. Ich realizacja stanowi istotę oddziaływania nadzorczego⁴⁸. Dodatkowo ustawodawca nie nakazuje wprost Prezesowi Urzędu nakładania kary. Zgodnie z art. 101 ustawy o ochronie danych osobowych z 2018 r. Prezes Urzędu **może nałożyć** na podmiot obowiązany do przestrzegania przepisów rozporządzenia 2016/679, inny niż: 1) jednostka sektora finansów publicznych, 2) instytut badawczy, 3) Narodowy Bank Polski – w drodze decyzji, administracyjną karę pieniężną na podstawie i na warunkach określonych w art. 83 rozporządzenia 2016/679. Kara w zakresie jednostek sektora finansów publicznych, instytutów badawczych i NBP jest z góry ustalona górną granicą kwotowo na podstawie art. 102 tejże ustawy. Niemniej także jest ona potencjalna. W istocie wydanie decyzji dotyczącej kary, jej zastosowania, wymiaru w zakresie Prezesa UODO leży w jego wyłącznej kompetencji i woli. Jest to pole do działania mediacyjnego w wyżej wskazanym zakresie. O ile w przypadku postępowania przed prezesem UODO nie mają zastosowania przepisy dotyczące odstąpienia do nałożenia kary administracyjnej przewidziane w art. 189f k.p.a., o tyle taka możliwość istnieje na podstawie art. 83 ust. 2 RODO (organ nadzorczy decyduje, czy nałożyć karę), z uwzględnieniem motywu 148 RODO⁴⁹.**

V. PODSUMOWANIE

Mediacja, jako instrument sprawiedliwości naprawczej, ma charakter uniwersalny, globalny i ponadpodziałowy⁵⁰. Zauważalne jest, iż instytucja mediacji z biegiem czasu rozwija się na wszystkie dziedziny prawa. Konieczne są dalsze wdrożenia zmian o charakterze tak prawnym, jak i społecznym, co także winno się w ocenie autorki odnosić do spraw z zakresu ochrony danych osobowych jako potencjalnie wpływającej także na relacje między podmiotami przetwarzającymi, administratorem, czy też osobą, której dane dotyczą (podmiot danych). Często bowiem w praktyce może zdarzyć się, iż podmioty te pozostają ze sobą w sferze stosunków gospodarczych czy społecznych, które można by kontynuować. Mediacja może dać stronom konfliktu

47 Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z 20.09.2018 r. (III SA/Gd 388/18), LEX nr 2552556.

48 P. Fajgielski, *Komentarz do rozporządzenia...*, art. 58.

49 O. Legat (w): *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, red. B. Marcinkowski, Lex/el 2018, art. 101.

50 G. A. Skrobotowicz, *Zalety mediacji karnej*, „Prawo i Prokuratura” 2012/2, s. 8.

szansę na szybsze i tańsze rozwiązanie sporu, przynieść większą osobistą satysfakcję czy też pozwolić na utrzymanie dobrych relacji w przyszłości⁵¹.

Zainteresowanie mediacją zarówno w Europie⁵², jak i Polsce⁵³ rośnie z roku na rok. Wpływ na rozwój mediacji z pewnością będą miały: wsparcie instytucjonalne i uregulowania prawne w obrębie poszczególnych państw oraz przekonania do stosowania instytucji uczestników obrotu prawnego⁵⁴. Zastosowanie w sprawach cywilnych jest nie do przecenienia, podobnie w sprawach karnych, gdyż sankcje, jakie wiążą się z tymi naruszeniami, mogą być istotne zarówno dla stron, których prawa naruszono, jak i tych naruszających.

W sprawach administracyjnych istotnym aspektem jest także przede wszystkim możliwość zastosowania przez Prezesa UODO innych środków aniżeli kary finansowe, które są najbardziej dotkliwe dla uczestników obrotu prawnego (przy dobrej woli można by uniknąć kary niczym w sporze Meta⁵⁵). W szczególności że – jak wskazuje się w doktrynie – to niekoniecznie jest „wina” podmiotów, a tego, iż mamy do czynienia ze zbyt nieostryimi wymogami RODO, błędnymi interpretacjami oraz biurokratyzacją RODO, które bardzo często prowadzą albo do rekomendacji sprzecznych z interesami organizacji, albo do poświęcenia zbyt dużego wysiłku na sprawy nieistotne⁵⁶.

51 M. Skibińska, *Zalety i wady mediacji jako sposobu rozwiązywania sporów cywilnych*, ADR 2010/3, s. 99.

52 S. Kordasiewicz, *Historyczna i międzynarodowa perspektywa mediacji (w:) Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, Warszawa 2014, s. 35 i nast.

53 D. Tomzik, *Czy art. 187 kpc w brzmieniu po 1 stycznia 2016 r. zwiększy zainteresowanie mediacjami w sprawach cywilnych?*, „Młoda Palestra” 2016/2 (9), s. 44–50.

54 S. Kordasiewicz, *Historyczna...*, s. 45.

55 P. Mielniczek, P. Liszwick, *Czy 1,2 mld euro kary dla Meta (Facebooka) w wyniku wiążącej decyzji EROD jest uzasadnione?*, MOP 2023/12, s. 815 podają, iż „Brak ważnej podstawy prawnej przekazywania danych osobowych na dużą skalę do USA, brak odpowiednich zabezpieczeń oraz brak ograniczenia ryzyk dla praw i wolności osób fizycznych mimo świadomości zagrożeń w kontekście prowadzenia portalu Facebook, jak również długotrwałość praktyki, zdaniem Europejskiej Rady Ochrony Danych, uzasadniały nałożenie rekordowej kary za naruszenia RODO”. O wysokich karach z tytułu naruszeń RODO: P. Mielniczek, *Wnioski...*, s. 90 podaje, iż dobrą i szczegółową argumentację podano w sprawie: E. Hilliard, *The GDPR: A Retrospective and Prospective Look at the First Two Years*, „Berkeley Technology Law Journal”, vol. 4, issue 35, którą można znaleźć pod adresem: <https://lawcat.berkeley.edu/record/1224950> (dostęp: 11.12.2022 r.).

56 P. Mielniczek, *Wnioski...*, s. 95.

adw. dr Dobrośława Tomzik

Autorka jest adwokatem przy Izbie Adwokackiej w Katowicach, mediatorem stałym na listach prezesów SO w Katowicach i Sosnowcu, arbitrem w Sądzie Polubownym przy Izbie Przemysłowo-Handlowej w Krakowie oraz w Sądzie Arbitrażowym przy Regionalnej Izbie Przemysłowo-Handlowej w Gliwicach, autorką wielu publikacji z zakresu prawa i procedury cywilnej; obroniła pracę doktorską w dyscyplinie nauki prawne na Wydziale Prawa i Administracji Uczelni Łazarskiego w Warszawie.

Advocate at the District Bar Association in Katowice, a permanent mediator on the lists of the presidents of the Regional Courts in Katowice and Sosnowiec, an arbitrator at the Arbitration Court at the Chamber of Industry and Commerce in Kraków and at the Arbitration Court at the Regional Chamber of Industry and Commerce in Gliwice, author of numerous publications in the field of civil law and procedure; she defended her doctoral thesis in the discipline of legal sciences at the Faculty of Law and Administration of Lazarski University in Warsaw.

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5163-8851>

ABSTRACT

Keywords: *mediation, personal data, GDPR, procedures*

Mediation in a case relating to personal data protection

As indicated in the title of the article, provisions of civil, criminal and administrative law are analysed in relation to the potential possibility of submitting disputes arising from violations of personal data protection provisions to mediation.

Bibliografia

1. **Adamiak Barbara** (w:) *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. B. Adamiak, J. Borkowski, Warszawa 2021
2. **Bialecki Marcin**, *Mediacja w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012
3. *Biblia Tysiąclecia*: www.biblia.deon.pl/rozdzial.php?id=1014#W5 (dostęp: 10.02.2024 r.)
4. **Błachnio-Parzych Anna**, *Przepisy karne w ustawie z 10.5.2018 r. o ochronie danych osobowych*, MOP 2018/22
5. **Bródka Adam**, *Dopuszczalność oraz zakres prowadzenia mediacji w postępowaniu administracyjnym*, ADR 2020/1

6. **Czerniawski Michał, Wygoda Krzysztof**, *Prawo do ochrony danych osobowych jako prawo podstawowe (Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, europejskie prawo pierwotne i wtórne, Konstytucja RP)* (w:) *Meritum. Ochrona danych osobowych*, red. D. Lubasz, Warszawa 2020
7. **Dragon Agnieszka**, *Mediacja jako alternatywna metoda rozwiązywania sporów – przypadek czy konieczność*, EP 2012/1
8. **Dragon Agnieszka**, *Proces mediacji. Typologia uczestników i szanse porozumienia*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny” 2016/3
9. **Fajgielski Paweł**, *Komentarz do rozporządzenia nr 2016/679 w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)* (w:) *Ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, Warszawa 2022, LEX/el.
10. **Fik Piotr**, *Mediacja cywilna* (w:) *Mediacja w praktyce mediatora i pełnomocnika*, red. C. Rogula, A. Zemke-Górecka, Warszawa 2021
11. **Grzegorzczak Tomasz**, *Kodeks postępowania karnego*, t. 1, Artykuły 1–467. *Komentarz*, LEX/el 2014, art. 23a
12. **Haczkowska Monika**, *Budowanie bezpieczeństwa w mediacji*, ADR 2020/1, s. 18
13. **Indan-Pykno Liliana, Indan-Pykno Maciej**, *Metodyka pracy i odpowiedzialność zawodowa mediatora w postępowaniu mediacyjnym*, Warszawa 2022, Lex/el.
14. **Kloc Katarzyna** (w:) *Ochrona danych osobowych przewodnik po ustawie i RODO ze wzorami*, red. M. Gawrońskiego, Warszawa 2021
15. *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Warszawa 2016, LEX/el., art. 183 (1)
16. **Kordasiewicz Stanisław**, *Historyczna i międzynarodowa perspektywa mediacji* (w:) *Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, Warszawa 2014
17. **Kordik Anna**, *Mediacja w postępowaniu administracyjnym – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, ADR 2019/3
18. **Kosonoga Jacek** (w:) *Kodeks postępowania karnego*, t. 1, *Komentarz do art. 1–166*, red. R. Stefański, S. Zabłocki, Lex/el. 2017
19. **Lamik Wojciech**, *Zasada odpowiedzialności odszkodowawczej administratora i podmiotu przetwarzającego na gruncie ogólnego rozporządzenia o ochronie danych (RODO)*, „Prawo Nowoczesnych Technologii” 2023/2
20. **Legat Olga** (w:) *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, red. B. Marcinkowski, Lex/el 2018, art. 101
21. **Łuczak-Tarka Joanna**, *Odpowiedzialność karna* (w:) *Meritum. Ochrona danych osobowych*, red. nauk. D. Lubasz, Warszawa 2020
22. **Mach Klaudia**, *Pokrzywdzony jako uczestnik mediacji*, ADR 2021/4

23. **Mielniczek Paweł, Liszwick Piotr**, *Czy 1,2 mld euro kary dla Meta (Facebooka) w wyniku wiążącej decyzji EROD jest uzasadnione?*, MOP 2023/12
24. **Mielniczek Paweł**, *Wnioski z kilku lat stosowania RODO – czy prywatność i dane można chronić lepiej?*, MOP 2023/2
25. **Poniatowski Piotr**, *Niedopuszczalne lub nieuprawnione przetwarzanie danych osobowych – aspekty prawnokarne*, „Prokuratura i Prawo” 2021/10
26. **Rogula Cezary**, *Mediacja w prawie międzynarodowym i Unii Europejskiej (w:) Mediacja w praktyce mediatora i pełnomocnika*, red. nauk. C. Rogula, A. Zemke-Górecka, Warszawa 2021
27. **Rol Małgorzata**, *Mediacja jako alternatywny sposób rozwiązywania sporów na tle stosowania prawa – wybrane zagadnienia*, ADR 2019/2
28. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) Dz.U. UE L z 2016 r. nr 119 poz. 1
29. **Siedlecka-Andrychowicz Agnieszka**, *Mediacja w sprawach karnych (w:) Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, Warszawa 2009, s. 203
30. **Skibińska Magdalena**, *Zalety i wady mediacji jako sposobu rozwiązywania sporów cywilnych*, ADR 2010/3
31. **Skrobotowicz Grzegorz Adam**, *Zalety mediacji karnej*, „Prokuratura i Prawo” 2012/2
32. **Strugała Radosław**, *RODO a odpowiedzialność odszkodowawcza. Podstawowe problemy odpowiedzialności za szkodę spowodowaną nieprawidłowym przetwarzaniem danych osobowych*, MOP 2018/17
33. **Szpor Andrzej**, *Mediacja w prawie administracyjnym (w:) Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Murzyńska, R. Morek, Warszawa 2009, s. 203
34. **Szpor Grażyna**, *Publicznoprawna ochrona danych osobowych*, PUG 1999/12
35. **Szwast Michał**, *Związanie sądu powszechnego decyzją Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych o stwierdzeniu naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych*, MOP 2019/22
36. **Tomzik Dobrosława**, *Czy art. 187 kpc w brzmieniu po 1 stycznia 2016 r. zwiększy zainteresowanie mediacjami w sprawach cywilnych?*, „Młoda Palestra” 2016/2 (9)
37. **Tomzik Dobrosława**, *Mediacje z polecenia sądu a szczególna forma czynności prawnych – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, „Palestra” 2019/11–12
38. **Tomzik Dobrosława**, *Zdatność mediacyjna (w:) Mediacja w praktyce mediatora i pełnomocnika*, red. A. Zemke-Górecka, C. Rogula, Warszawa 2021
39. **Wilbrandt-Gotowicz Martyna** (w:) *Komentarz aktualizowany do kodeksu postępowania administracyjnego*, red. M. Jaśkowska, M. Wilbrandt-Gotowicz, A. Wróbel, Lex/el 2023, art. 96a
40. **Wojciechowska Karolina**, *Mediacja administracyjna i sądowoadministracyjna (w:) Mediacja w praktyce mediatora i pełnomocnika*, red. C. Rogula, A. Zemke-Górecka, Warszawa 2021

41. **Zawadzka Natalia** (w:) *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, red. D. Lubasz, Warszawa 2019, LEX/el., art. 100
42. **Zięba Piotr**, *Mediacja w postępowaniu karnym i sprawach dotyczących nieletnich* (w:) *Mediacja w praktyce mediatora i pełnomocnika*, red. C. Rogula, A. Zemke-Górecka, Warszawa 2021
43. **Zimna Małgorzata**, *Odpowiedzialność karna za naruszenie ochrony danych osobowych*, „Prokuratura i Prawo” 2020/1